

פנינים יקרים אמרות טהורות
והדרכות ישרות שנשמעו מפי
מזן רבינו ראש הישיבה שליט"א

דרשת פתיחת הזמן - פרשת לך לך תשפ"ב
שנת תשפ"ג - ראש השנה,
יום הכיפורים, פרשת בראשית

פרשת לך לך תשפ"ג
גליון א'

לתועלת הרבים הננו מביאים מענייני דיומא דברים שנאמרו בשנה שעברה

דרשת פתיחת הזמן
יום ג' פרשת לך לך ו' מרחשוון תשפ"ב

**ביאור הנסיון של אברהם אבינו בענין 'לך לך מארצך' -
והלימוד למעשה לבחורי ישיבה**

ברוכים הבאים בשם ד' לכל אחד ואחד מתלמידי הישיבה, וב"ה שאנו זוכים להתראות אחר הפסקה קצרה וזוכים לשוב לשבת בבית ד' ללמוד התורה הקדושה, שזהו השמחה הגדולה ביותר, וכמאמר דוד המע"ה (תהילים קכב א) 'שמחתי באומרים לי בית ה' גלך', ויותר מזה אמרו בגמרא (מכות דף י) 'אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב שיר המעלות לדוד שמחתי באומרים לי בית ה' גלך, אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא, רבש"ע שמעתי בני אדם שהיו אומרים מתי ימות זקן זה ויבא שלמה בנו ויבנה בית

הבחירה ונעלה לרגל - ושמחתי, אמר לו הקדוש ברוך הוא, כי טוב יום בחצריך מאלף, טוב לי יום אחד שאתה עוסק בתורה לפני, מאלף עולות שעתידי שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח' ע"כ, הרי לנו החשיבות היתירה שיש בלימוד התורה"ק, שהקב"ה שש ושמח בה יותר מבנין בית המקדש והקרבת הקרבנות עליו, וזאת עלינו לשים אל לבבנו כאשר אנו מתחילים זמן חורף ארוך של שנה מעוברת, למלאות כל הסדרים מבוקר עד הערב, יום אחר יום, כל שבוע ושבוע, מדי חודש בחודשו.

ובאמת כי עדיין אנו בהמשך גדול מזמן אלול העעל"ט, כי ידוע שאחד מן היסודות שנשתרש אצלנו מיסודו של **מרנא הבעש"ט הק'**, הוא מה שנפסק בשולחן ערוך (סימן רלא) **בכל דרכיך דעהו**, ודבר זה נעשה ונבחן אצל בחור כשנמצא בביתו ללא סדרי הישיבה, אם גם שם הוא מתנהג בהתנהגות מיוחדת הראויה לבן ישיבה, ואם כן הדברים אשר כל אחד התנהג כראוי וכיאות, מכח ההשפעה מלימודו בישיבה, נמצא שהכל חטובה ומקשה אחת. ובפרט אלו התלמידים אשר קשה עליהם פרידת הישיבה ונפשם חשקה בתורה להמשיך הסדרים בישיבה בירח האיטנים, עליהם כבר אמר הכתוב (משלי ח ד) **אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתתי יום יום לשמור מזויות פתחי, כי מצאי מצא חיים, ויפק רצון מדי**. וכל אחד ואחד מכם בוודאי נתעלה בימים נעלים קדושים אלו אשר עברו עלינו לטובה, ופניו של אדם מעדין עליו, אשר ניכר עליכם את רושם הקדושה אשר נשאר להם.

ביאור הנסיון שאמר הקב"ה לך לך מארצך וגו'

**כיון שאמר לו הקב"ה להנאתך ולטובתך -
מה נסיון יש בהליכה זו**

בפרשתן (בראשית יב א) **'לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך וגו',** ופירש"י **'להנאתך ולטובתך,** ושם אעשך לגוי גדול, וכאן אי אתה זוכה לבנים. ועוד שאודיע טבעך בעולם. לפי שהדרך גורמת לשלשה דברים ממצטת פריה ורביה, וממעטת את הממון, וממעטת את השם, לכך הוזקק לשלש ברכות הללו שהבטיחו על הבנים, ועל הממון, ועל השם' עכ"ל. וכבר הקשו הרבה מן **המפרשים** (עין פירוש הטור על התורה ריש הפרשה, פנים יפות ריש הפרשה, באר מים חיים סוד"ה או יאמר ואעשך וגו', כתב סופר ריש הפרשה) דהנה אמרו (אבות דר"ג פרק לג, פרקי דרבי אליעזר פרק כו) שהוא אחד הנסיונות שנתנסה אברהם אבינו, ולפי דברי רש"י הק' מה הנסיון בזה אחר שהבטיח לו הקב"ה לאברהם אבינו לך לך להנאתך ולטובתך, ואמר לו כאן אי אתה זוכה לבנים ורק בארץ ההוא אתה זוכה לבנים, איזה נסיון יש בזה שלא לשמוע בקול ד'. ומשל למה הדבר דומה למלך שהיה לו בן, ואמר לו שרצונו שיעתיק מושבו לארץ מרחקים והוא מבטיח לו ששם יהיה לו כל

צרכיו ולא יהיה לו דאגת ממון, ולא זו בלבד אלא גם יוסיף לו ודברים טובים שלא היו לו במקום הזה יהיו לו שם, ועל פיו יצאו ויבואו ואשר יברך מבורך, הלא וודאי שהבן ירוץ במהרה לארץ ההיא אחר הבטחות אלו, ועל אחת כמה וכמה כשהקב"ה מבטיח דבר זה שבירו הכל, ויכול לקיים מה שהבטיחו, ואין לו ספק בזה אם יקיים הברכות, בוודאי שכל אחד היה מקיים מצוות בוראו.

גדול המצווה ועושה

ונראה הביאור בזה על פי מה שאמרו בגמרא (קידושין דף לא., בבא קמא דף לח. דף פו., עבודה זרה דף ג.) **'גדול המצווה ועושה משאינו מצווה ועושה,** ויפלא מה גדלותו של מי שציוו לו לעשות דבר יותר ממי שעושה הדבר מעצמו, אע"פ שלא אמרו לו מאומה, וביארו בתוספות ר"י הזקן (קידושין שם) הטעם **בזה ששכר גדול יש למצווה ועושה מפני שמקבל מרות המצות עליו,** וכוונתו הוא לפי שהקב"ה שם בלבות האנשים קושי לעשות דברים כמצווה ועושה מפי אחר, כי יצר לב האדם בנוי באופן אשר רוצה ללכת בשרירות לבו ולעשות כחפץ לבו, וכיון שמה שאמרו לו אינו בא מרצונו אלא מחמת הציווי שאמרו לו רוצה לעשות אחרת, ועל

את הסביבה שרגיל אליו מילדותו, (ועיין בחתם סופר בפרשתן ד"ה וילך אברם, שביאר על פי זה מדוע נחשב זה לנסיין רק לאברהם ולא ללוט), ובכלל זה יש להוסיף מה שכתב רביה"ק הר"ר אלימלך מליז'ניצנסק זיע"א בספה"ק נועם אלימלך בפרשתינו הק' עה"פ לך לך מארצך וזל"ק 'נראה לי, דהנה צריך האדם לעבוד את הבורא ב"ה בג' מדרגות ואז הוא זוכה לבוא לאהבת הבורא ב"ה, ומדרגות אלו מרומזים בפסוק זה לך לך מארצך רמז למדרגה ראשונה שהיא התאוות הארציות הגשמיות שהוא מוטבע בהחומר וצריך לצאת ממנו, וממולדתך רמז למדרגה ב' שהם המידות הגרועות הנולדים עם האדם, ומבית אביך רמז למדרגה ג' דהנה עיקר התפארות השפלות באים לאדם ע"י שהוא מתגאה באבותיו שהוא בן גדולים וצריך לצאת מהמדה הגרועה הזאת 'על"ק, והכוונה בזה שחוץ מסביבתו שהיה רגיל אליו היה צריך לעזוב, גם נצטווה לעזוב את הרגילות שהיה לו מימי נעוריו, הרי לך נסיון שלישי שהיה לאברהם אבינו שאף שהולך להנאתו ולטובתו, מכל מקום צריך לשנות אורח חייו, ממה שנתרגל מימי נעוריו.

ומיושב שפיר הקושיא הנ"ל מה היה הנסיון אצל אברהם כיון שנתפרש לו שהוא להנאתו ולטובתו, דאף שידוע כי יגיע לו טובה מקיום דברי הקב"ה מכל מקום כיון שהוא אינו הולך מחמת רצונו אלא מתוך ציווי, ואינו יודע כל הפרטים ממה שנצטווה, ועוזב את המקום הרגיל אליו מארץ מולדתו מבית אביו ומשנה את הרגילות הוי נסיון.

אף שידוע בבירור שהמצווה מתכוון רק להנאתו ולטובתו עכ"ז יש לו קושי גדול ותאוה לא לעשות כן מפני שהוא מצווה בו, לכן יש בו גדלות מיוחדת על שמתגבר על. וזה היה הנסיון של אברהם אבינו שהיה צריך ללכת מפני ציווי הקב"ה, ואכן התוה"ק מעידה עליו שעמד בנסיון וילך אברם וזאת היה מחמת הציווי כאשר דבר אליו ד' (יב ד).

תמים תהיה עם ד' אלוך, וכל מה שיבוא אליך קבל בתמימות

עוד נסיון היה לאברהם אבינו, כמו שכתב באור החיים הק' (יב ד עה"פ וילך אברם) וז"ל 'שלא הודיעו מקום אשר יבא שמה, ואף על פי כן הלך מארצו, וסמך על מה שידועהו ד' כשירצה, מבלי חשוב לומר איך אצא מהעיר קודם שנדע המקום, וזה נסיון גדול עכ"ל, שהרי האדם שמח ואוהב לעשות דברים כאשר הוא יודע את כל הפרטים, אך כשיחסר לו אחד מהפרטים של מה שצריך לעשות, או כשאינו מבין סיבת הדבר מה שצריך לעשות, קשה לו לפעול ולקיים הדבר הנצרך ממנו, הרי לך נסיון שני שנתנסה כאן אברהם אבינו.

לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך

קושי נוסף בנסיון הזה כתב בפירוש הטור על התורה (ריש הפרשה) וז"ל 'דמכל מקום טלטול מארץ מולדתו היה נסיון עכ"ל, והוא מורה על הקושי שיש להאדם כשהוא צריך לעזוב

מעשה אבות סימן לבנים

אמנם זאת ידוע כי הנסיון הוא רק לשעה, ואם יתגבר על שלושה ניסיונות אלה אזי יהיה לו תכלית טובתו והנאתו שעל מנת כן נכנס לשיבה, והעיקר לעמוד איתן בעת הנסיון להתגבר על יצרו, ולא יתפתה לעצות שוא ומדיחים, ומי שמאמין והולך בדרך זה בוודאי עולמו יראה בחייו ויגדל לאילנא רברבי ויעשה פרי.

עולם הישיבות הוא מקום שבו כל בחור יכול להתעלות ביתר שאת

ובגלל שהקב"ה יודע את יצר לב האדם אשר רע מנעוריו, הקדים הקב"ה רפואה למכה וברא את עולם הישיבות אשר שם ישנם הרבה אנשי צוות אשר כל אחד משקיע כל מרצו ויכולתו למען מטרה אחת שהבחור יתעלה יותר ויותר, וכל אחד מוסיף מדיליה מכישרונותיו המיוחדים שחנן לו ד', ובע"ה בהשתדלות ובפעולת כולם גודלים הבחורים אילנות טובות בכרם בית ישראל.

ויש לרמוז זאת במה שאמרו בגמרא (ברכות דף מג:) 'אמר רב יהודה האי מאן דנפיק ביומי ניסן וחזי אילני דקא מלבלבי אומר ברוך שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות בהן בני אדם, ולכאורה יפלא מדוע דייקא כעת כאשר האילנות מלבלבין עושים ברכה אף על בריות טובות, ואף אי נימא שעושים הברכה על עבודתם של הבריות, מכל מקום

הבא. והבחור עצמו יודע ענין זה כי הכל נעשה לטובתו ולהנאתו, ודוקא מפני גדרים וסייגים אלו ועל מנת כן נכנס לשיבה. אמנם כשמגיע לשעת נסיון כשהבחור רוצה לעבור על אחד מהגדרים שגדרו בשיבה - מתעורר בו שלשה הנסיונות שהיה אצל אברהם, ויש לראות שקושי של הנסיונות לא יגבר על ידיעתו שידוע שבקיום תקנות הישיבה יהיה להנאתו בעולם הזה ולטובתו בעולם הבא.

הנסיון הראשון שמצווה ועומד בדבר לעשות כמו שנצטווה מאנשי הצוות ורבני הישיבה ואינו יכול ללכת בשרירות לבו, ולא זו בלבד אלא היצר הרע מגיע ואומר כל טצדקי שבעולם ומכניס בלב הבחור כי המשגיח טועה בענין זה, ויודע צדיק נפש בהמתו בניסיונות מעין אלו אשר לפעמים אף יבוא ויאמר כי אסור לו לשמוע בקול המשגיח, ומצוה לעשות להיפך, ואין צורך להאריך בענין זה. הנסיון השני טענתו עמו שאינו מבין סיבת הדבר שאסור לעשות כן שלא ביארו לו כל הענין שבגללו תקנו תקנה מסוימת בשיבה, וכן לא ביארו לו כל צרכו סיבת הדבר מדוע יש לאסור מעשה זה והנהגה זו, וכן הנסיון השלישי עולה על כולנה זהו לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, כי יש דברים שאינו רגיל אליו עד היכנסו אל הישיבה, ואף דברים שהורגל לעשותו בעודו ילד ובחור צעיר נדרש בימי בגרותו לעזוב אותם, וכיון שכן מתעורר בו ביתר שאת הקושי להתנתק מהרגילות שלו.

נמצא כי שלשה נסיונות מצינו באברהם אבינו; א. עצם קיום מה שנצטווה ואינו עושהו מרצונו. ב. שבשעה שנצטווה עדיין לא ידע הכל. ג. שהיה צריך לעזוב את ארץ מולדתו ובית אביו, ולילך לסיבה חדשה שלא נתרגל אליו, וגם נצרך לשנות מהרגילות שהיה רגיל בימי נעוריו.

הנסיונות שהיו לאברהם אבינו – מצוי אצל כל בחור בשיבה

וכבר חזר ושנה דבריו הרמב"ן בבאור סיפור מעשה האבות הקדושים, כי ממנו ילמדו הבנים האין לפעול בכל הדורות, וכמו שהקדים וכלל בפרשתן וז"ל 'אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול הזכירהו רבותינו בדרך קצרה, ואמרו (תנחומא ט) כל מה שאירע לאבות סימן לבנים עכ"ל. וכן שלשה נסיונות אלו מצוי אצל כל אדם בכל עת ובכל זמן, אמנם ביתר שאת הוא אצל הבחורים אשר זכו ללמוד ולשבת באוהלה של תורה ונתונים תחת פיקוחו של ישיבה, שמטבע הדברים יש להם הרבה גדרים וסייגים רבים, וכל זאת במטרה לתת שמירה עליונה לטובתם ולהנאתם, כדי שיוכלו לגדול בתורה ובעבודה כפי שאיפתו הטהורה של כל בחור ובחור, ואם יקיים התקנות אזי יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה, וטוב לך לעולם

זה היו צריכים לעשות ברכה או כשראו את גודל טירחנתם ועבודתם בעת שסיימו את הזריעה, או כאשר אוכלים את הפירות ונהגים מעבודתם, ואין כאן מקומו להאריך במה שכתבו המפרשים בענין זה. ועל דרך המוסר יש לומר כי באילנות יש הרבה עבודות המתחלקים בין אנשים שונים, אם זה הזריעה או ההשקיה ושאר עבודת הקרקע כגון להוציא כל הקוצים ודרדרים, וכן הלאה, וכאשר אנו רואים את האילנות מבלבלין ויצא מעבודת כולם לבלוב נאה ויוצא פירות משובחין להנות בהם בני אדם, אזי אנו צריכים לדעת שהיא לא נעשית מאליה אלא ישנם אנשים שהשקיעו את כל כוחותם בשביל שיצא לבלוב זה, אבל בסיום הזריעה

עדיין א"א לראות האם הצליח ה' דרכם אם לאו, ולכן תיכף כשיוצא לבלוב ורואים שההשקעה לא היתה לריק, מברכים את ה' על שברא את אותם בריות טובות שהשקיעו כמה וכמה יגיעות ומעבודת כולם יוצא פירות משובחין להנות בהם בני אדם.

ולדין אפשר לומר כי האדם עץ השדה (דברים כ"ט) - וכן הדבר אצל בחור ישיבה יש אנשי צוות שממונים להשקות אותם בתורה ביראת שמים ובמידות טובות, ויש אנשי צוות שממונים להרחיקם מקוצים ודרדרים בסור מרע, וכאשר מסתיים זמן חורף ומתקרב יומי ניסן ורואים את האילנות טובות אזי כל רואיהם יכירום כי זרע ברך ה' המה ומתחנכים בישיבה אשר יש בהם אילנות טובות אלו בחורי הישיבה שטרחו והתמידו בתורה גדלו וגם עשו פרי, ובריות טובות זהו צוות הישיבה שהשקיעו עמל ויגיעה בהם, להנות בהם בני אדם הם ההורים או אפילו השווער שהם נהנים לקבל לבלוב כה נאה.

אך כאשר מתחילים הזמן יש לזכור מה שאמרו בגמרא (מגילה דף ו'): 'ואמר רבי יצחק, אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי אל

מלבד כל סדרי הישיבה מבוקר עד ערב בעיון בבקיאות ובהלכה הוקם בישיבתנו הק' התוכנית בשם 'ושננתם' אשר במסגרתו יכול כל בחור ליבחן איזה מסכתא שחביבה אצלו, ותכליתו ומטרתו של חבורה זו הוא כדי שיהיה הבחור עסוק בכל עת הפנוי לו בדברי תורה, בבין הסדרים ובבין הזמנים, בבקרים ובלילות, בימי שישי ושב"ק, ואף יקנה לעצמו קנין עולם של ידיעת מסכתות הש"ס, וב"ה אשר כבר היה בזמן קיץ שנבחנו עשרות בחורים מסכתות שלמות בעל פה, קיץ שנבחנו עשרות בחורים מסכתות שלמות בעל פה, מלבד קנין המסכתא מסכת קידושין שנלמדה בישיבה אשר ב"ה שגור על לשונכם ישר והפוך, וכבוד חכמים היה חלקכם במעמד אדמורי"ם ורבנים אשר אף נתן לגוף הגשמי רצון עז לרצות להיות מאלה, וכבר אמרו בגמרא (ברכות דף ע"ג) אמר רב אשי, בני מתא מחסיא אבירי לב נעוהו, דקא חזו יקרא דאורייתא תרי זמני בשתא, ולא קמגייר גיורא מינייהו ע"כ. ולדין הדברים אמורים שאחר מעמד גדול זו קנאת סופרים תרבה חכמה, וזה יגרום לכל אחד ואחד חפץ להיות נמנה עם חבריו לדבר מצוה בחבורה קדושה זו.

וכבוד חכמים היה חלקכם במעמד אדמורי"ם ורבנים אשר אף נתן לגוף הגשמי רצון עז לרצות להיות מאלה, וכבר אמרו בגמרא (ברכות דף ע"ג) אמר רב אשי, בני מתא מחסיא אבירי לב נעוהו, דקא חזו יקרא דאורייתא תרי זמני בשתא, ולא קמגייר גיורא מינייהו ע"כ. ולדין הדברים אמורים שאחר מעמד גדול זו קנאת סופרים תרבה חכמה, וזה יגרום לכל אחד ואחד חפץ להיות נמנה עם חבריו לדבר מצוה בחבורה קדושה זו.

תאמן, לא יגעתי ומצאתי אל תאמן, יגעתי ומצאתי תאמן ע"כ. וצריך עבודה ויגיעה יתירה בכל זמן החורף, כדי שאכן נוכל לברך כן ביומי דניסן אשר ברא בו אילנות טובות ובריות טובות להנות בהם בני אדם. ועל כל בחור ובחור לדעת שכל זה יכול להצליח רק אם גם האילנות עושים תפקידים נאמנה והם טובות, וכמ"ש במשנה (אבות פ"א מ"ד) **אם אין אני מי לי**. כי כשבחור מתגבר על עצמו ביתר שאת וביתר עוז על כל הניסיונות שדיברנו לעיל ומתייגע בתורה, והוא נעשה אילן טוב אז יכולים להצליח הבריות טובות במעשי ידיהם.

בשבת הלימוד במסגרת 'ושננתם' וידיעת מסכתות הש"ס

ותהילות לא-ל אשר מלבד כל סדרי הישיבה מבוקר עד ערב בעיון בבקיאות ובהלכה הוקם בישיבתנו הק' התוכנית בשם 'ושננתם' אשר במסגרתו יכול כל בחור ליבחן איזה מסכתא שחביבה אצלו, ותכליתו ומטרתו של חבורה זו הוא כדי שיהיה הבחור עסוק בכל עת הפנוי לו בדברי תורה, בבין

הסדרים ובבין הזמנים, בבקרים

ובלילות, בימי שישי ושב"ק, ואף יקנה לעצמו קנין עולם של ידיעת מסכתות הש"ס, וב"ה אשר כבר היה בזמן קיץ שנבחנו עשרות בחורים מסכתות שלמות בעל פה, מלבד קנין המסכתא מסכת קידושין שנלמדה בישיבה אשר ב"ה שגור על לשונכם ישר והפוך, וכבוד חכמים היה חלקכם במעמד אדמורי"ם ורבנים אשר אף נתן לגוף הגשמי רצון עז לרצות להיות מאלה, וכבר אמרו בגמרא (ברכות דף ע"ג) אמר רב אשי, בני מתא מחסיא אבירי לב נעוהו, דקא חזו יקרא דאורייתא תרי זמני בשתא, ולא קמגייר גיורא מינייהו ע"כ, (פירוש:

אמר רב אשי: הגויים הגרים במתא מחסיא, אבירי לב נעוהו, היות שהיו רואים את גודל כבוד התורה, כשהיו נאספים שם ישראל פעמיים בשנה, לשמוע את דרשתו של רב אשי, באר נאספו לשמוע הלכות הפסח, ובאלול הלכות החג. ובכל זאת לא התרשמו מכך, ולא נתגיירו). ולדין הדברים אמורים שאחר מעמד גדול זו קנאת סופרים תרבה חכמה, וזה יגרום לכל אחד ואחד שיהא חפץ להיות נמנה עם חבריו לדבר מצוה בחבורה קדושה זו, שכאשר אדם רואה עד היכן הדברים מגיעים, נסתמו טענות היצר הרע ורוצה להימנות עם אותם אנשים.

והחכם עיניו בראשו - שכל אחד יקח לו מסכת ומהיום בזמנו הפנוי ילמוד ויחזור וישנן עד אשר יגיע לבוחן ותלמודו בידו ויתקיים בו מה שאמרו בגמרא (קידושין דף ל) 'תנו רבנן, ושננתם שיהו דברי תורה מחודדים בפין, שאם ישאל לך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו, אלא אמור לו מיד' ע"כ. ובזכות התורה ניגאל בקרוב בימינו כמובא בזוה"ק (ח"ג דף רע ע"א) **בזכותא דאורייתא יפקון ישראל מן גלותא**, ויה"ר שנזכה לקבל פני משיח צדקנו מתוך רחמים וחסדים מגולים במהרה בימינו אמן.

ליל ראש השנה – בעת אכילת הסימנים

בביאור מה שנקרא המאכלים בלשון 'סימנים'

ידיהם לחיקם והוציאום מצורעת כשג, ולא נתרפאו עד יום מותן. וכן כל מכה ומכה היו מוסיפין עד יום מותן' ע"כ, וזה בא לרמז בעל ההגדה בדברי רבי יהודה שהיה נותן בהם סימנים, היינו במצריים, וזהו תועלת גדולה לבני ישראל, במכות שמביאים על הגויים שיישאר בהם סימן כל ימי חייהם.

תפילתנו שישאר השפעות האכילה באופן שיישאר רושם וסימן כל השנה

ועל פי זה נראה לדין כי הדברים קל וחומר, אם מכות הניתנים לרשעים עדיין אינו בגדר מכה עד שיישאר בהם סימן, כל שכן לדברים שאנו מקיימים לסימנא, בוודאי אינו נקרא בגדר סימן אלא אם כן נשאר ממנו סימן טוב לעולם, על כן עתה כאשר אנו אוכלים בראש השנה מאכלים המסוגלים ורומזים לדברים טובים, אנו מבקשים שכל הטובות שנותן לנו הקב"ה יהא עם השארת סימן, וכמו שאנו מתפללים בסליחות (ערב יום הקדוש) 'חתום עליו אות חיים, וכענין זה מצינו בגמרא (שבת דף נה.) 'ויאמר ד' אליו עבר בתוך העיר בתוך ירושלים והתוית תו על מצחות האנשים וכו', אמר לו הקדוש ברוך הוא לגבריאל, לך ורשום על מצחן של צדיקים תיו של דיו, שלא ישלטו בהם מלאכי חבלה' ע"כ, ובכן יהי רצון שהתיו חיים הנכתב לצדיקים שלא ישלטו בהם דברים רעים יירשם גם על מצחנו, וישפיעו הסימנים עלינו לטובה, ונראה את הסימן מתקיים בגזירות טובות עלינו ועל כל ישראל.

איתא בגמרא (כריתות דף ו.) 'אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא היא רגיל איניש למיכל ריש שתא קרא ורוביא כרתי סילקא ותמרי', ע"כ, וכן נפסק בשולחן ערוך (סי' תקפג ס"א). ויש לתת טעם למה שאנו קוראים את האכילה בשם 'סימנים', וכן הוא הלשון בגמרא 'השתא דאמרת סימנא מילתא היא'.

ביאור בהגדה במה שרבי יהודה היה נותן בהם סימנים

ההגדה כי דרכו של רבי יהודה היה לתת סימנים, וכדאיתא במשנה (מנחות דף צו.) 'שתי הלחם ארכן שבעה טפחים ורחבן ד' טפחים וקרנותי' ארבע אצבעות לחם הפנים ארכן ' טפחים ורחבן ה' טפחים וקרנותיו שבע אצבעות ר' יהודה אומר שלא תטעה ז"ד יה"י' ע"כ. ויש שביארו (בפירוש המיוחס לרש"י על ההגדה, מחזור ויטרי סימן תכה, שבלי הלקט סימן ריח בשם רבינו יהודה החסיד, רשב"ץ בביאורו על ההגדה) כי הוא לגלות שכך היה סדר המכות ולא כפי הכתוב בתהילים.

אך על בעל ההגדה שסידר את כל המכות באופן נרחב, ואחריו מביא דברי רבי יהודה, עדיין יש לשאול מה לו להביא גם את סדר המכות ושוב את הסימנים. ושמעתי פעם לפרש הענין בדרך צחות, על פי מה דאיתא במדרש (ילקוט שמעוני פרשת וארא רמז קפד) 'ולא יכלו החרטומים לעמוד לפני משה מפני השחין, כל מכה ומכה היו מוסיפין, הניחו

ונראה בהקדם במה שנתקשו הראשונים (עיין במחזור ויטרי סימן תכה, שבלי הלקט סימן ריח, ריטב"א בביאור ההגדה, סדר היום ביאור ענין עשר מכות, ובעוד הרבה ראשונים כתבו לבאר הענין ללא הקושיא) במה שאנו אומרים בליל הסדר אחר כל סדר המכות רבי יהודה היה נותן בהם סימנים דצ"ך עד"ש באח"ב, ומקור דבריו הלא הוא במדרשי חז"ל (ספרי פרשת כי תבוא פיסקא שא, ילקוט שמעוני רמז תתקלח), והקשו הראשונים מה בא רבי יהודה למדינו בסימן שנתן בו. ויש מן הראשונים (הרי"ב ב"ד יקר, רוקח, אבודרהם, ארחות חיים, רב"ן בביאורם על ההגדה) שביארו משום דאמרין לעולם ילמד אדם לתלמידו דרך קצרה (פסחים דף ג.) ועיין ברמב"ם הלכות דעות פרק ב הלכה ד.) ויש שכתבו (הרי"ב בן יקר והרשב"ץ בביאורם על

ליל ראש השנה – בעת הסעודה

עבודת האכילה בראש השנה

מחליפים הכח, פירוש מחליפים משאר העם, שאצל ההמון עם בשעת תפלתם הם יותר בקדושה אבל הם מקדשים ומטהרים עצמם באכילתם יותר ויותר מבשעת תפלתם' עכ"ל"ק.

ובענין זה שעבודת האכילה היא עבודה גדולה, שהצדיקים משיגים אותה ביותר, היה מרגלא בפומיה דאאזמו"ר זיע"א לומר כי אדמוה"ז זיע"א עשה ג' ספרים נגד ג' מדרגות, אחד לצדיקים, אחד לבינונים, ואחד לרשעים, ספרן של צדיקים היא ספר שולחן הטהור אשר בו מדבר מקדושת האכילה לאלו שכבר עומדים בדרגה זו, ספרן של בינונים היא ספה"ק שומרי אמונים השווה לכל נפש, ספרן של רשעים היא הספה"ק טהרת הקודש שבו מבואר תיקון לשבים בתשובה על חטאותיהם.

עוד מגדלות באכילה בקדושה וטהרה, איתא בגמרא (יומא דף סח.) 'ואכלו אתם אשר כבר בהם (שמות כט לט), מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרין' ע"כ, ואאזמו"ר

אכלו משמנים ושתו ממתקים וגו' כי קדוש היום לאדוננו (נחמיה ח ט). פסוק זה אמר עזרא לבני ישראל ביום ראש השנה (כמו שכתוב בנחמיה שם פסוק ב ביום אחד לחודש השביעי), ויש לעיין במה שאמר עזרא אכלו משמנים ושתו ממתקים, וכל זאת למה כי קדוש היום לאדוננו, דמה נתינת טעם היא, וכי מפני גדולת וקדושת היום היא סיבה לאכול ולשתות, ואדרבה הסברא נותנת כי קדושת היום הוא סיבה שלא לאכול, אלא לעסוק כולו בדברים שבקדושה ובחלק הרוחני לד', ולא בדברים של עולם הזה ובחלק הגשמי.

בעבודת האכילה צריך יגיעה יתירה יותר משאר עניני עבודה

נועם אלימלך (פרשת קרח עה"פ ואמרת אליהם וגו') בביאור הפסוק (ישעיה מ לא) 'וקוי ד' יחליפו כח, וזל"ק וקוי ד', הם אותם הצדיקים השלימים המקוים ומצפים לתשועת ד' הוי"ה ברוך הוא שיתמלא במהרה ושיהא השם שלם בקרוב הם

ונראה לתרץ על דרך העבודה, על פי הידוע כי קדושת האכילה היא עבודה נשגבה שצריך יגיעה יתירה יותר משאר עניני עבודה, וכמו שבכתב בספה"ק

זיע"א מספר (עיי' בקובץ אמרי קודש בראשית עמ' קפ) בענין קדושת האכילה אצל הצדיקים כי החתם סופר שלח כמה מתלמידיו אל הרה"ק שר שלום מבעלזא זיע"א לחוות בהנהגת עבודתו, וכשחזרו סיפרו לו שעניניהם ראו האיך שהרה"ק מבעלזא זיע"א אוכל יוה"ך (- מרק)

ומעיני כל הסובבים זולגים דמעות, כשמעו זאת סיים החתם סופר ואמר 'עכשיו אני מבין הכל, כוהנים אוכלים ובעלים מתכפרים'.
ונראה כי זהו מה שאמר הנביא אכלו משמנים ושתו ממתקים, ואמר הטעם כי

קדוש היום לאדוננו, כוונתו כי אדרבה מפני קדושת היום לאדוננו, ראוי להתקדש ולטהר עצמו אל השי"ת ביום קדוש זה בעבודת האכילה שהוא עבודה שהצדיקים מתייגעים בה ביותר, ועל כן אכלו משמנים ושתו ממתקים.

אחר כוונת הלב הן הן הדברים

וביתר ביאור נראה לבאר בהקדם הידוע כי בעבודת אכילה אחר כוונת הלב הן הן הדברים, וכמו שנפסק בשולחן ערוך (סימן רלא ס"א) 'בכל מה שיהנה בעולם הזה, לא יכוין להנאתו, אלא לעבודת הבורא יתברך, כדכתיב בכל דרכיך דעהו (משלי ג ו) וכו', שאפילו היה צמא ורעב, אם אכל ושתה להנאתו אינו משובח, אלא יתכוין שיאכל וישתה כפי חיותו, לעבוד את בוראו' ע"כ. וכן חזינן בגמרא (נזיר דף כג.) 'אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב (הושע יד ט) כי ישרים דרכי ד' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם, משל לשני בני אדם שצלו את פסחיהן, אחד אכלו לשום מצוה, ואחד אכלו לשום אכילה גסה, זה שאכלו לשום מצוה - וצדיקים ילכו בם, וזה שאכלו לשום אכילה גסה - ופושעים יכשלו בם' ע"כ, הרי לנו שאפשר לאכול אותו מאכל באותו מקום ובאותו זמן, אחד נקרא צדיק, ואחד נקרא פושע, וכל זאת מפני שברעותא דלבא תליא מילתא.

ארחוי דקודשא בריך הוא וידעי למהך בארחוי וליחדא יחודא כדקא יאות' ע"כ, (- תרגום: אשריהם ישראל שיש להם עצה בארץ כדי לעורר רחמים מלמעלה. ואז כתוב, אשרי העם יודעי תרועה. יודעי תרועה ודאי. יודעי תרועה, שמשברים את התרועה הזו, שהיא דין הקשה שהכל נדונים בו. אשרי ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, משום שהם יודעים את דרכי הקדוש ברוך הוא ויודעים ללכת בדרכיו וליחד יחוד כראוי). ושנה רשב"י את דבריו בזה"ק בכמה מקומות (ויקרא דף צט: במדבר דף קמט: דף רלא:), הרי שאף בתקיעת השופר אין מעשה התקיעה פועל הפעולה, אלא הידיעה של בני ישראל, שיוודעים לפנות את בוראם בתרועה, ולהעמידו מכסא דין לכסא רחמים.

שני עבודות אלו יחדיו יהיו תמים

ויש לרמוז ענין זה במה שאמרו בגמרא (שבת דף קיז:) תנא דבי רבי ישמעאל לא תעשה כל מלאכה, יצא תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה, ולפי האמור מובן ביותר דברי הגמרא כי תקיעת שופר בראש השנה ורדיית הפת עבודת האכילה בכל השנה שהיא חכמה תלוי בדעתו של האדם האיך הוא מתכוין בו ואינה מלאכה ופעולתו שעושה המעשה בפועל אינו פועל אלא בצירוף כוונתו. (להשלמת הענין יש לציין למה שכתבו התוס' מסכת ברכות דף ס: ד"ה אשר יצה כי ברכת אשר יצר את האדם בחכמה קאי על מה שתיקן הקב"ה את המזונות לאדם הראשון). וזהו גם השייכות שמצוות תקיעת שופר לשון הפסוק אשרי העם יודעי תרועה, וכן עבודת האכילה הוא לצדיקים שהם בבחינת דעת.

גם מעשה תקיעת שופר תלויה בכוונת בני ישראל

ענין זה שכל מעשה המצווה תלויה בדעתו של בני ישראל מצינו נמי במצוות תקיעת שופר, והעיקר תלוי הדעת, כמו שכתוב בתהילים (פס סז) אשרי העם יודעי תרועה, וכן הוא בזה"ק (שמות דף רנ-רנא.) 'זכאין אינון ישראל דאית לון עיטא בארעא בגין לאתערא רחמי מלעילא כדין כתיב (תהלים פט טז) 'אשרי העם יודעי תרועה' יודעי תרועה ודאי יודעי תרועה מתברי האי תרועה דאיהו דינא קשיא דכלא אתדנו בה, זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי בגין דאינון ידעי שהשי"ת יעזור כי נזכה לקחת כל ענייני הרשות ולהעלותם שיתקיים בנו מקרא שכתוב דעה את ד' כמים לים מכסים, ובנין בית מקדשנו ותפארתנו

זה שאכלו לשום מצוה - וצדיקים ילכו בם, וזה שאכלו לשום אכילה גסה - ופושעים יכשלו בם' - הרי לנו שאפשר לאכול אותו מאכל באותו מקום ובאותו זמן, אחד נקרא צדיק, ואחד נקרא פושע, וכל זאת מפני שברעותא דלבא תליא מילתא.

מצינו נמי במצוות תקיעת שופר, שהעיקר תלוי הדעת, כמו שכתוב בתהילים אשרי העם יודעי תרועה, וכן מדויק הוא בזה"ק.

ויש לרמוז ענין זה במה שאמרו בגמרא תנא דבי רבי ישמעאל לא תעשה כל מלאכה, יצא תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה, ולפי האמור מובן ביותר דברי הגמרא כי תקיעת שופר בראש השנה ורדיית הפת עבודת האכילה בכל השנה שהיא חכמה תלוי בדעתו של האדם האיך הוא מתכוין בו.

כוחות מיום גדול זה לתקן כראוי, ובזכות עבודה זו נזכה (ישעיה יא ט) כי מלאה הארץ בביאת גואלנו עם משיח צדקנו במהרה בימינו.

ליל ראש השנה – שולח"ט

ביאור כללות עניני העבודה בירח האיתנים –
ורמז במזמור לדוד ד' אורי

וחסדיו מגין את בניו בצלל דמהימנותא בימי חג הסוכות ומשיגיה עליהם, אמנם אחר כך כשיצאיים מן הסוכה וצריכים לחזור להנהגת המלכות כאשר בתחילה, זהו שמיני עצרת שבים זה הקב"ה בוחן כליות ולב, מה כל אחד רוצה בתוככי נפשו.

העבודה בימים אלה מרומזים במזמור לדוד ד' אורי ושעי

יש לרמז כי כל עבודתנו בימים אלו מרומז במזמור זה, וכמו שכתב המלבי"ם (תהילים כו א) וז"ל 'במזמור הזה יבאר כי ההשגחה נמשכת אחר הדבקות בד', והדבק בו תדבק בו ההשגחה התמידית ותשמרהו מכל הפגעים ועל כן סמוך לכו לא יירא משום דבר רע, כי לא יאונה לצדיק כל רע, רק ברגע אשר הפסיק חוט הדבקות ונפנה מעבודת ד' עכ"ל, הרי לנו מדברי הראשונים כי מזמור זה מורה על ההתקרבות של בני ישראל לאביהם שבשמים והאופן איך מתדבקים נשמות ישראל ליוצרים.

ועל פי מה שנתבאר כי העבודה שנעשה על ידינו בירח האיתנים הוא הדבקות בהשי"ת, ומה שכלל ישראל שמחים להיות עם השי"ת ושמחים במה שהקב"ה מנהיג אותם ללא מלאך וללא שרף, אלא הוא בעצמו משיגח ושופט אותם על מעשיהם. נראה כי מזמור זה שעניינו מענין הדבקות, מורה על סדר העבודה בירח האיתנים. ותחילת המזמור כבר מצינו במדרש ביאורו, וזה לשון המדרש (ויקרא רבה פכ"א א) - 'רבנן פתרינן קרא בראש השנה ויום הכפורים אורי בראש השנה, וישעי ביום הכפורים, ממי אירא עזי וזמרת יה' - ג' תבות הללו הם לפרש לשון הפסוק ד' מעו חיי ממי אפחד, בקרוב עלי מרעים אלו שרי אומות העולם, לאכול את בשרי לפי ששרי אומות העולם באין ומקטרגין על ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, ואומרים לפניו רבש"ע אלו עובדי עבודה זרה ואלו עובדי עבודה זרה, אלו מגלי עריות ואלו מגלי עריות, אלו שופכי דמים ואלו שופכי דמים, מפני מה אלו יורדין לגיהנם ואלו אינן יורדין לגיהנם, צרי ואויבי לי בימות החמה שס"ה יום, השטן גימטריא שס"ה, שכל ימות השנה השטן מקטרג וביום הכפורים אינו מקטרג - וזהו ביאור המשך הפסוק המה כשלו ונפלו, אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא אם תחנה עלי מחנה של סמא"ל לא יירא לבי, (כאן מבאר במדרש את הלשון אם תקום עלי מלחמה בואת' אני בוטח) שהבטחתי בזאת יבא אהרן אל הקדש' ע"כ לשון המדרש.

ובדרך זה, וכדוגמת המשל דלעיל, יש לרמז עבודתנו בימים אלה בהמשך הפסוקים, שכאשר בני ישראל נמצאים עם הקב"ה ביום הכיפורים ללא המליצים בינותינו, הקב"ה שואל את בני ישראל מה בקשתך עוד ותעש, ואנו אומרים להקב"ה אחת שאלתי מאת ד' עתה כאשר אני לבד עמך במחיצתך

הנה נהגו בני ישראל לומר מזמור לדוד ד' אורי וישעי מראש חודש אלול עד אחר שמחת תורה, וכבר ביארו האחרונים כל אחד לפי דרכו מה השייכות לימים אלו (עיי' באלף למטה סי' תקפא סק"ו, ובקצה המטה שם סקט"ו), ונראה כי כיון דחזינן שהמזמור הזה יש לו שייכות לימים טובים אלו, מרומז בו גם עניני עבודתנו בימים אלה, (ועיי' בפנים יפות ויקרא טז כא עה"פ כי ביום הזה, שכתב שם בזה"ל ונראה לפרש כל המזמור על סדר הימים אלו עכ"ל, ועיי' שם שהלך לפי דרכו לפרש מזמור זה).

להיכנס וכמו ביום הולדת המלך, וביום זה יעשה כל מבקשתו ויכול לבקש ממנו מה שנוח לו וטוב לו ומה שנצרך ביותר, כיון שהגיע אותו היום, אמר בן המלך לאביו אין לי דבר נצרך יותר וטוב עבורי מלהיות עמך יחד ולקבל מדברי חכמתך, וכיון שהבן מראה שמחבב את דברי אביו המלך וזה הוא כל תשוקתו אזי מעורר את האהבה אצל אביו, ושוב במשך כל הזמן כאשר יבואו היועצים לומר כי אין שווה בנזק המלך להתעסק עם בנו, יעמוד מול עיניו מה שחיבב בנו את דבריו, ולא יכנס בלבו מה שאומרים.

כמו כן כל השנה מלך במשפט יעמיד ארץ, ונאמר (ישעיה סא ח) כי אני ד' אוהב משפט, וכביכול אין הקב"ה משיגח על בניו באופן פרטי אלא הידיעה והמשפט על מעשיהם הוא על ידי מלאכים ושרים הממונים, אך בהגיע ימים הנוראים אנו מבקשים מהקב"ה מלפניך משפטי יצא עיניך תחזינה מישרים (תהילים יז ב), וזאת לפי שהמלאכים והשרים אינם יודעים האמת אשר בלבות בני אדם, כמו שנאמר (דברי הימים ב, ו' ה) ונתתה לאיש ככל דרכיו אשר תדע לבבו, כי אתה לבדך ידעת את לבב בני האדם, (וכן הוא בירמיה יז ט-י, אמנם עיי' תוס' מסכת שבת דף יב: ד"ה שאין מלאכי, ובשפת אמת שם), והנה בני ישראל אף כשח"ו אין מקיימים את רצון השי"ת, מכל מקום במעמקי הלב כל אחד רוצה באמת לעובדו, על כן אם ישפטו אותנו כפי מעשינו ולא כאשר עם לבבינו יהיה המשפט לרעה, לכן אנו רוצים כי הקב"ה בכבודו ובעצמו יהיה השופט שלנו, שהוא בוחן לבבות ביום דין וגולה עמוקות בדין, ויראה את האמת אשר עם לבבינו, וזהו הנמשל כי בני ישראל הם כמו בן המלך אשר כל אימת שאנו זוכים להיות עם השי"ת כמו ביום הכיפורים, אנו מבקשים ממנו שיימשך כך עוד זמן מה, ולכן נותן לנו הקב"ה עוד ד' ימים שבין יום הכיפורים לסוכות להיות עמו לבד, וכמו שאמרו אמרו במדרש (תנחומא פרשת אמור כב, מדרש אגדה ויקרא פכ"א מ, ילקוט שמעוני פרשת אמור רמז תרגא) ולקחתם לכם ביום הראשון, ראשון לחשבון עונות, וכיון שרואה השטן שבני ישראל מתגברים עליו ביותר רוצה להרע להם, על כן הקב"ה ברוב רחמי

משל נפלא על ענין וסדר עבודת בני ישראל והאופן איך שמתרחקים מכח הרע בימים אלה

ונראה בהקדם שנמשיל משל אשר ירמוז על סדר העבודה בימים אלה, ומשל למה הדבר דומה למלך שהיה לו בן חביב חכם פקח ונבון, אמנם מחמת עניני המלוכה לא היה למלך פנאי להשתעשע עם בנו כל אבא המשתעשע עם בנו, וכן כאשר היה בן המלך צריך לדבר מה מאביו היה מבקש משרי המלך אשר הם היו אומרים למלך את בקשת בנו, והיה ממלא הצטרכויותיו כפי ששמע משרי המלך, וכל אימת שבן המלך רצה לבוא אל המלך להיות עמו במחיצתו, היו השרים רואים זאת בעין רעה שיבטל את המלך ממעשיו בעניני המלוכה, משראה המלך שאינו משתעשע בבנו מחמת טרדות המלכות וקרוביו ויועציו המפריעים לו, טכס עצה כי ביום אחד בשנה והוא יום הולדת המלך יהיה עם בנו לבד, ואין רשות לשום אחד להיכנס עמם במחיצתם, משהגיע יום זה ונהנה המלך וראה כי טוב הוא ומה נעים שבת גם יחד ולהשתעשע בדברי חכמת בנו, שאל המלך את בנו מה שאלתך ומה בקשתך ותעש, ונענה ואמר כי רצונו לראות את אביו הלאה ללא המפריעים, אכן המלך גם היה רצונו למלאות בקשתו, אך לא היה יכול להישאר כן מפני שלמלך יש לנהל את עניני המדינה, ואמר לשריו שמפני הצורך יש לו לישאר עם בנו עוד כמה ימים, אחר כמה ימים כשכבר לא היה יכול להתנתק מעניני המלכות, ושרי המלך עלו זעמתם על בן המלך אשר מונע השגחת המלכות על המדינה רצו להרע לו, על כן השיגח עליו המלך בימים שלאחריו ביתר שאת ושהה בן המלך כל הזמן עמו במחיצתו יחד עם אביו, אחר כמה ימים כאשר חזר המלך למתכונתו הראשון לנהל את הכל על דרך המלכות, ומעתה יצטרך בנו לבקש הצטרכויותיו דרך השרים, רצה המלך לבדוק אם לב בנו נאמנה אליו ורוצה בטובתו של המלך, או חושב אך ורק על עצמו, על כן אמר לו כי מפני אהבתו אליו אזי מוסיף עוד יום אחד להיות יחד עמו, באופן שאין רשות לשון אחד

יש לי בקשה אחת ויחידה, אשר רק אותה אבקש, ומה הבקשה שכשם שאני זוכה עתה להשגחה עליונה, וכל המליצים בינותינו מושבתים, כך אוכה להיות קרוב אליך, ועל כן אני מתחנן שבתני בבית ד' כל ימי חיי כמו עכשיו ללא שרים ומלאכים, לחזות בנועם ד' להנות מזיו השכינה, ולבקר בהיכל ולראות את השגחתך עין בעין.

וכיון שהקב"ה שומע את שאלת בני ישראל, נותן להם בקשתם ואומר לשטן והמלאכים שרוצה להיות עם בניו המייחדים שמו עוד כמה ימים, והם הד' ימים שבין יום הכיפורים לסוכות, וכנ"ל. וכיון שהשטן רואה כי אינו יכול לפעול על בני ישראל, ובא להתגרות בבני ישראל להרע להם, מיד הקב"ה לוקח את בניו עמו במחיצתו לשבת בצלא דמהימנותא, והוה ההמשך כי יצפנני שהקב"ה שומר עלינו בסכה בצלא דמהימנותא ביום רעה, כאשר השטן מתגבר עלינו ורוצה להרע לנו יסתרני בסתר אהלו בצור ירוממני.

אחר כך יוצאים בני ישראל מהסוכה והקב"ה מוציא אותם מההגנה וההסתרה ששמר עליהם, אומר להם עכבו יום אחד

ותשאלו מאת ד' מה תחפצו, וביום שמיני עצרת אנו מבקשים מאת הקב"ה ועתה אף בצאתני מן הסוכה שאין אנו מוגנים בצל כנפי השכינה, מכל מקום ימשיך הנצחון וירום ראשי על איבי סביבותי אלו שבכל השנה רוצים שלא יהיה לנו הקשר החזק והאמיץ עם בוראנו, ואזכחה באהלו זבחי תרועה וכיון שאהיה סמוך על שולחן אבי, הרי עוז וחדוה במקומו על כן אשירה ואזמרה לד'. באותו עת תופסים בני ישראל את התורה ואומרים אל הקב"ה לך אמר לבי כי כל רצונם הוא בקשו פני לזכות לאור פניו של הקב"ה, ורק את מאור פניך ד' אבקש בתפילתנו, כיון שכן אל תסתר פניך ממני אמשך לזכות קרוב אליך, אנא ממך אל תס באף עבדך שהרי עזרתי היית בעת שהמשפט ובעת אשר רצו להרע לי, על כן אל תטשני ואל תעזבני לעולם אלהי ישעי שעזרת לי עד הנה.

ומוסיפים בני ישראל יותר מזה כי אבי ואמי עזבוני על פי מה שאמרו בגמרא (נה דף לא.) 'תנו רבנן, שלשה שותפין יש באדם, הקדוש ברוך הוא ואביו ואמו' ע"כ, וזהו שאנו מגלים לפני הקב"ה כי מהחלק הגשמי (שהוא מורומו נגד חלק השותפות שיש לאביו ולאמו)

אנו מתרחקים ועוזבים, אמנם בקשתנו ד' יאספני, והאיך נוכל לעשות זאת, על כן אנו מתפללים לפניך הורני ד' דרך שנדע באמת מה אתה רוצה מאתנו ונחני בארח מישור שנלך באמת בדרך אשר אתה רוצה שנלך בו למען שוררי המשטינים הרואים רק את המעשים שאני עושה ולא את מחשבות הלב, והרי אנו רוצים אל תתנני בנפש צרי אלו המשטינים הבאים לקטרע על המעשים הרעים כי קמו בי עדי שקר, ויפח המדברים עלי חמס רעה ושקר, וממשיכים שאכן אף כי לולא האמנתי לראות בטוב ד' בארץ חיים, ועל פי מה שאמרו בגמרא (ברכות דף ה.) 'תנא משמיה דרבי יוסי, למה נקוד על לולא, אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם, מובטח אני בך שאתה משלם שכר טוב לצדיקים לעתיד לבוא, אבל איני יודע אם יש לי חלק ביניהם אם לאו, שמא יגרום החטא' ע"כ, ובכן בני ישראל אינם יודעים אם יצליחו בדרכם או לא, אמנם מסיימים בבטחון ובאמונה קוה אל ד' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ד'.

סדר העבודה בירח האיתנים בדרך המשל, על פי מה שנתבאר בחז"ל ובספה"ק

עשרת ימי תשובה - אומרים להקב"ה רצוננו האמיתי

ובעשרת ימי תשובה אחר שנתבלבל היצר הרע, יש את האפשרות לומר אל הקב"ה מה שרוצים בפנימיות לבנו, ומתקברים אליו עוד יותר, וכן מבואר בזוה"ק (רעיא מהימנא פרשת אמור דף ק.) 'יעקב אזיל באינון יומין דבין השנה ליום הכפורים עריק לאשתובא מניה, תב בתיתבתא שוי גרמיה בתעניתא' ע"כ. (תרגום: ויעקב הולך בימים אלו שבין ראש השנה ליום הכיפורים להינצל ממנו, שב בתשובה ושם עצמו בתענית). עוד חזינון שדרשו חז"ל על הפסוק (ישעיה נה ו) דרשו ד' בהמצאו קראהו בהיותו קרוב, ואמרו בגמרא (ראש השנה דף יח.) יבמות דף מט.) 'אמר רבה בר אבוה אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים', ע"כ.

יום הקדוש - הקב"ה משבית את כח השטן ובני ישראל מתייחדים עמו

אחר שגילו בני ישראל את מצפוני לבם מגיע יום הקדוש שבני ישראל מתייחדים עם הקב"ה ללא שרים ומלאכים המליצים בינותם, ואדרבה הם עצמם נדמים למלאכים, כמבואר בפרקי דרבי אליעזר (פרק מז) 'יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת בשמים. מה מלאכי השרת אין להם אכילה ושתייה, כך ישראל אין להם אכילה ושתייה ביום הכפרים. מה מלאכי השרת נקים מכל חטא, כך ישראל נקים מכל חטא ביום הכפרים' ע"כ. וכן מבואר כי ביום זה אין ליצר הרע שום שליטה, וכדאיתא במדרש (ויקרא רבה פכ"א א) 'השטן גימטריא שס"ד שכל ימות השנה השטן מקטרע וביום הכפורים אינו מקטרע' ע"כ. וכן הוא בזוה"ק (רעיא מהימנא פרשת אמור דף ק) כדון וישב ביום ההוא עשו לדרכו (בראשית לג טז), אימתי בשעת נעילה, דהא אתפרש

חודש אלול - מלפניך משפטיו ייצא

וענין זה מבואר ביתר שאת בספה"ק ובחז"ל כי מה שנעשה בימים אלו, הוא שהקב"ה מתקרב אל עמו ומראה חיבתו אליהם. ומתחיל מיד בחודש אלול בכח מה שאנו אומרים מזמור לדוד ד' אורי וישעי, וכמבואר בסידור רבי שבתי (חודש אלול) וז"ל 'ועל ידי אמירה זו אנו פועלין ומבטלין מעלינו הבית דין של מעלה ומארי תריסין ומקטריגין, שאין להם רשות לקרב כלל לדון אותנו, אלא מלפניך משפטיו ייצא ואז יוצאין אנחנו זכאין בדין וכו', ובאמירה זו מבטלין וממתיקין הבית דין של מעלה, רק הקב"ה בכבודו ובעצמו דן אותנו, שנאמר (תהלים יז ב) 'מלפניך משפטיו ייצא עיניך תחזינה מישרים' ע"כ"ל.

ראש השנה - בלבול השטן

ומיד כאשר מתחיל המשפט בראש השנה, תחילת עבודתנו הוא לבלבל את השטן על ידי מצוות תקיעת השופר, שלא יוכל לומר עוד רעה על כלל ישראל, וכדאיתא בזוה"ק (רעיא מהימנא פרשת אמור דף טט.) נצח רחימוי דבנוי לרחימו דדינא, ובשעתא דסנטירא קם למטען מלין עליהו, פקיד למתקע בשופר בגין לאתערא רחימוי מתתא לעילא בההוא שופר וכו', כדון כל טענות דקא טעין ההוא מקטרגא מתערבבי' ע"כ, (תרגום: מנצח האהבה שיש להקב"ה לבניו, את האהבה שיש להקב"ה למשפט, ובשעה שהמשטין עומד לטעון קטרוגים על בני ישראל, צוה לתקוע בשופר, בכדי שיתעורר רחמים מלמטה ללמעלה בשופר ההוא, וכיון שכן כל הטענות שטוען המקטרג ההוא מתערבבים.) וכן אמרו בגמרא (ראש השנה דף טז-טז:) 'למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערבב השטן' ע"כ.

כמבואר בזוה"ק (פרשת אמור דף קג.) 'ובעי בר נש לאחזאה גרמיה דיתבי תחות צלא דמהימנותא'.

שמייני עצרת - יחוד השלם כאשר בני ישראל מגלים מצפוני לבם אל הקב"ה

אחר שעברו ימי הסוכות נתעורר רצון אצל הקב"ה אהבה בתענוגים להיות עם בני ישראל, עד שהקב"ה בכבודו ובעצמו מבקש לבני ישראל את קרבנם אליו, וכמו שכתב רש"י (ויקרא כג לו) וז"ל 'עצרת הוא, עצרתי אתכם אצלי כמלך שזימן את בניו לסעודה לכך וכך ימים, כיון שהגיע זמנו להפטר אמר בני בבקשה מכם, עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם' עכ"ל. ומקורו מדברי הגמרא (סוכה דף נה:) 'אמר רבי אלעזר, הני שבעים פרים כנגד מי, כנגד שבעים אומות, פר יחידי למה כנגד אומה יחידה, משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו עשו לי סעודה גדולה, ליום אחרון אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה, כדי שאהנה ממך' ע"כ. אמנם הקב"ה בודק ובוחר גנזי נסתרות מה הוא באמת רצונם של כלל ישראל, ולכן לא ציוה לעשות כי אם סעודה קטנה, אמנם נהגו ישראל מעצמם ביום זה אנו לקחת את הספר תורה בידינו ורוקדים עמו, מחמת חביבות בני ישראל אל הקב"ה, וכיון שקודשא בריך הוא אורייתא וישאל חד כמבואר בזוה"ק (פרשת אחרי דף עג.), על כן אנו תופסים בספר תורה ורוקדים עמו, ומראים בזה שהנשמה חבוקה ודבוקה בך, ואף שהדבר לא כתוב בתורה ולא נצטוונו מפי חז"ל לעשות כן, אלא הוא מנהג שנהגו ישראל מעצמם, וכמו שכתב בספיה"ק עבודת ישראל (לראש השנה, סוף המאמר עה"פ שופטים ושוטרים) וז"ל 'וזה נתגלה ביום שמייני עצרת ושמחת תורה שעמו ישראל שמחים וטובי לב ועובדים הבורא מתשוקת נפשם, ולא משום פחד בעולם רק יראת רוממתו ואהבת גדולתו יתברך שמו' עכ"ל. (ובענין זה עייף עוד בשפת אמת [לסוכות, תרמ"ח, ד"ה ביום השמיני] וז"ל 'ואיתא בזוה"ק [רעיא מהימנא פרשת פנחס דף רנו:] ונהגינן לעשות שמחת תורה כו'. היינו שבני ישראל הרגישו הארת התורה הבאה להם בזה היום והנהיגו מעצמם וכוננו לדעת אביהם שבשמים. והוא שמחת התורה שאין בזה שייכות רק לבני ישראל' עכ"ל).

ובזוה"ק (פרשת פנחס דף ריד:) מבואר סדר עבודה זו בימים אלו, שהוא בבחינת מאמר הכתוב (שיה"ש ב ו) 'שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני'. ובספיה"ק אמרי נועם (בראשית א) אף נתן רמז בדבר כי תשרי נוטריקון שמאלו תחת ראשי ימינו תחבקני.

מעמא קדישא וקודשא בריך הוא שביק לחוביהון וכפר עלייהו' ע"כ, (- תרגום: וישב ביום ההוא עשו לדרכו. מתי בשעת נעילה, שהרי נפרד מן העם הקדוש. והקדוש ברוך הוא עוזב את חטאיהם ומכפר עליהם). והיינו שהקב"ה נותן לבני ישראל את יום הכיפורים אפשרות לעבדו ללא ניסיונות היצר הרע, אלא כפי מצפוני לבם. ובראשונים ביארו זאת במה שאמרו בגמרא (נדרים דף לב-לב): 'ואמר רמי בר אבא השטן בחושבניה תלת מאה ושיתין וארבעה' ע"כ, ופירש הר"ן (שם ד"ה השטן) וז"ל 'השטן בחושבנא תלת מאה ושיתין וארבע הוו, וימות החמה שס"ה, אם כן איכא חד יומא דלית ליה רשותא למשטן דהיינו יום הכיפורים' עכ"ל.

ד' ימים שבין יוהכ"פ לסוכות - ממשיך הארת פניו של הקב"ה לבני ישראל

אך אנו מבקשים להקב"ה שכך אנו רוצים להמשיך להיות עמך בכל עת, והקב"ה אכן נותן לעם בני ישראל, את ד' הימים שבין יום הכיפורים לסוכות, אשר מובא משמיה דהרה"ק רבי פנחס מקאריץ זיע"א כי הימים שאחרי יום הקדוש מכפרים כמו עיצומו של יום מחמת גודל בהירותם ואורם, ועל מרנא בעל חתם סופר זיע"א אשר ידוע שהתמדתו היתה לאין שיעור כפי שהעיד על עצמו כי מהיותו בן י"ב שנים, לא הילך ד' אמות בלי תורה, ובכל זאת בארבעת ימים הללו מקובל כי לא היה יכול ללמוד מגודל דביקות. וכן אמרו במדרש (תנחומא פרשת אמור כב, מדרש אגדה ויקרא פכ"ג מ, ילקוט שמעוני פרשת אמור רמז תרנא) 'ולקחתם לכם ביום הראשון, ראשון לחשבון עונות' ע"כ, הרי לנו את מעלת בני ישראל בימים אלו עד שאין להם עונות מחמת גודל קרבנותם אל השי"ת.

חג הסוכות - בני ישראל מוננים בצלא דמהימנותא

וכיון שהשטן רואה את גודל חביבות בני ישראל רוצה להרע להם, על כן הקב"ה שומר ומגיין אותם ולכן ביום חג הסוכות זוכים לחסות בצל כנפי השכינה, וכמבואר בזוה"ק (רעיא מהימנא פרשת אמור דף ק): 'כיון דיתבו בסכות הא אשתזיבו מן מקטרגא וקודשא בריך הוא חדי בבנוי, זכאה חולקהון בהאי עלמא ובעלמא דאתי' ע"כ, (-תרגום: כיון שיושבים בסכות, הרי נצולו מן המקטרג, והקדוש ברוך הוא שמח עם בניו. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא). ולא זו בלבד שהקב"ה שמח בהם, אלא אף נכנסים אל תחת כנפי השכינה,

ובכן יהא רעוא מן קדם אבוהון דבשמיא שאכן נזכה לקיים את המוטל עלינו בימים הנשגבים שאנו עומדים בו כעת, ונזכה להתרחק מן הרע ולהדבק בטוב, ובזכות זה נזכה להיכתב ולהיחתם בספרן של צדיקים גמורים, ויהא שנת גאולה בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

ראש השנה – סעודת היום

ההכנה ולכלול עצמו בתוך כלל ישראל –
הוא תנאי לקבל ההשפעות בימים קדושים אלו

איתא בגמרא (ראש השנה דף כו:) לחד מאן דאמר 'בראש השנה כמה דכייף איניש דעתיה טפי מעלי' ע"כ. ונראה לבאר ענין זה מה שכתוב בתורה 'אתם נצבים היום כלכם לפני ד' אלוהיכם ראשיכם שבטיכם וקניכם ושוטריכם כל איש ישראל, טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחוטב עציך עד שואב מימך', ויש לתמוה בפסוקים אלה, דהנה הפסוק מפרט את כל סוגי האנשים ואחר כך כולל אותם בתיבות 'כל איש ישראל', ולכאורה הו"ל למיכתב תיבות אלו אחר שכתוב עד שואב מימך, מה נכנס תיבות כל איש ישראל אחר שאמר שבוטיכם וקניכם ושוטריכם, לפני תיבות טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך, עוד יש להבין מה שנאמר מחוטב עציך עד שואב מימך, דמשמעו שהם ב' דרגות ובאים לומר ממדרגה הראשונה עד האחרונה, אך כאן לפי ראות עיני האדם נראה כי הם ב' דרגות שוות.

שמו, נזכרים כל חסאיו ויבואו להשגיח בו. מנין לנו? משונמית. שאותו היום היה יום טוב של ראש השנה, והקדוש ברוך הוא דן את העולם, ואז אמר לה אלישע היש לדבר לך אל המלך, זה הקדוש ברוך הוא, שאו נקרא מלך. מלך הקדוש. מלך המשפט. ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת. איני רוצה שיזכרו אותי וישגיחו בי, אלא בתוך עמי. מי שמכניס ראשו בין העם כלו, לא ישגיחו עליו לדון אותו לרע. משום כך אמרה בתוך עמי).

דברי הוזה"ק בענין האשה השונמית שאמרה בתוך עמי אנכי יושבת

ונראה בהקדם מה דאיתא בזוה"ק (במדבר, פרשת פנחס דף רלא.) כל מקום שנאמר היום הכוונה על ראש השנה, ואולי לזה יכוון מאמר הפסוק אתם נצבים היום היינו בבואם לעבור כבני מרון אצל מלך מלכי המלכים הקב"ה, בא הכתוב לומר באיזה זכות יעמדו לפני המשפט, על זה אמר ראשיכם שבטיכם וקניכם ושוטריכם כל איש ישראל, אשר כל הדרגות בבני ישראל שהם מנהיגי העדה מבני ישראל, יעמדו יחדיו בשווה ויכללו עצמם עם בני ישראל, וזהו תנאי קודם למעשה אשר יהיו כולם שווים. וענין זה בראש השנה מבואר בזוה"ק (בראשית, פרשת נח דף טו:) 'רבי אלעזר אמר תא חזי בשעתא דדינא שריא בעלמא לא ליבעי ליה לאיניש דידכר שמיה לעילא (קמי קדושא בריך הוא בעלמא) דהא אי אדכר שמיה ידכרון חובוי (כלהו) וייתון לאשגחא ביה, מנלן משונמית דהוא יומא יום טוב דראש השנה הוה וקודשא בריך הוא דאין עלמא וכדין אמר לה אלישע (מלכים

ענין ענוה, וכמו שכתב רביה"ק אדמוה"ז זיע"א (אגרת יח) כי מקוה בגימטריא הכנעה, וכן כותב בספה"ק סהרת הקודש (מקוה ישראל פרק ח) 'יהא נזהר אחרי הטבילה שיחקק בלבו הכנעה לפני ה' שזה העיקר בעיקרין' עכ"ל. וכן הוא מהרה"ק מראפשיץ זיע"א כמובא באמרי פנחס (שער הקדושה לג) וז"ל 'בשם הרב ז"ל, שאמר לו ז"ל, כשתלך למקוה תתפלל על גאות, כי מקוה הוא מכוון למדת הענוה, כי מקוה איז דאס' עכ"ל. וזהו המשך הפסוק טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך שאומרים לכל סוגי האנשים בכלל ישראל, אם אתה רוצה לזכות בדין, זהו דווקא אם תהיה בבחינת מחוטב עציך ועל פי מה שכתב רש"י על הפסוק (במדבר יג ט) היש בה עץ, וז"ל 'אם יש בהם אדם כשר שיגין עליהם בזכותו' עכ"ל, הרי שלשון עץ מורה על מעלת האדם, וזהו מחוטב שתשבור את עציך מעלותיך, ותדע את מצבך האמיתי ותחיה בענוה.

וממשיך הכתוב ואומר שצריך להשתמש עם ההכנעה עד שיזכה להיות גם בבחינת עד שואב מימך, וכמו שאמר בגמרא (תענית דף יא:) 'אמר רבי חנינא בר אידי למה נמשלו דברי תורה למים, דכתיב (שעיה נה א) הוי כל צמא לכו למים, לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה' ע"כ. והיינו שצריך שבכח הענוה תגיע למצב שתזכה בכח זה, תעסוק בתורה כי התורה הוא השמירה מעולה, ותורה מגנא ומצלא בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה (פוסה דף כא.), וזהו שאמר הכתוב מחוטב מכח מה שאתה משבר את עציך היינו מעלותיך, שיהיה זה עד למצב שתהיה בבחינת שואב שייקלט בכ מימך התורה שנמשלה למים.

בענין מה שקוראים פרשת נצבים לפני ראש השנה

ועל דרך זה נראה מה נפסק בשולחן ערוך (סי' תכח ס"ד) כי לעולם קורין אתם נצבים קודם ראש השנה, ויש לתת לב להבין מדוע, ונראה כי הוא מפני שכאשר האדם קרב ובא לפני המשפט צריך זכיות כדי שיוכל לקבל הברכה שרוצים להשפיע עליו מלמעלה, כי בראשית צריך אתערותא דלתתא, ובכך יוכל לקבל האתערותא דלעילא כמבואר בזוה"ק (בראשית דף לה.) והוא בין בקניינים רוחניים ובין בקניינים גשמיים, כאשר אנו רוצים לצאת בדימוס מן הדין.

ראשית העבודה בכל מדרגה הוא הענוה ועל ידו לזכות ללימוד התוה"ק

אחר שאכן מקיימים ענין זה, עיקר העבודה הוא הענוה, שזהו ראשית עבודת היהודי בתחילת עבודתו, וכן כאשר עולה ממדרגה למדרגה. וענין זה מציינו נמי בטהרת המקוה שבו תלויה כלל ישראל ועבודתם, שהרי בטבילת הגר פועל בטבילתו שיהיה נעשה מגוי לחלק מכלל ישראל ומכניסו תחת כנפי השכינה, וכן פועל המקוה כאשר רוצה להוסיף קדושה על עצמו, וביארו בספה"ק כי ענין הטבילה הוא

שצריך להשתמש עם ההכנעה עד שיזכה להיות גם בבחינת עד שואב מימך, וכמו שאמר בגמרא 'אמר רבי חנינא בר אידי למה נמשלו דברי תורה למים, דכתיב (שעיה נה א) הוי כל צמא לכו למים, לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה'

וזהו שאמר הכתוב מחוטב מכח מה שאתה משבר את עציך היינו מעלותיך, שיהיה זה עד למצב שתהיה בבחינת שואב שייקלט בכ מימך התורה שנמשלה למים

פירוש על דרך העבודה בדברי הגמרא אילן אילן במה אברכך

ובענין זה שהברכות באים מלמעלה וניתנות לאדם כפי מעשיו הטובים שעשה, אמרנו לפרש במה שאמרו בגמרא (תענית דף ה: - ו.) אילן אילן במה אברכך, אם אומר לך שיהו פירותיך מתוקין, הרי פירותיך מתוקין, שיהא צילך נאה, הרי צילך נאה, שתהא אמת המים עוברת תחתיה, הרי אמת המים עוברת תחתיה, אלא יהי רצון שכל נטיעות שנוטעין ממך יהיו כמותך, ולשון הגמרא פליאה היא, שאומר שבחיו ומונה כל דבר בלשון שאלה ותשובה. ונראה כי התחיל בלשון שאלה במה אברכך כלומר באיזה זכות אברכך, וכנ"ל שכדי לקבל ההשפעות של הברכות צריך מעשים טובים. והתחיל לבדוק מעלותיו, פירותיך מתוקים האם יש לך קיום מצוות ומעשים טובים, והתשובה הרי פירותיך מתוקים שאכן יש לו מצוות ומעשים טובים, שוב שואל צלך נאה הענפים והצל מורים על החכמה כדאיתא במשנה (מסכת אבות פרק ג משנה יז) כל שחכמתו מרובה למה הוא דומה לאילן שענפיו מרובים, ונשאל השאלה האם אתה מחכים בתורה, והתשובה הרי צלך נאה שאכן מחכים בתורה, עוד יש לדעת אמת המים עוברת תחתיה, ואין מים אלא תורה (תענית ז.), שוב נשאל האם אתה מנחיל התורה אף לאחרים, ואתה לומד ללמוד וללמד לשמור ולעשות, והתשובה הרי אמת המים עוברת תחתיה, וכיון שנמצא של במעשיו הרי אפשר לברכו אלא יהי רצון שכל נטיעות שנוטעין ממך יהיו כמותך. ויהי רצון שאכן כלים מוכנים, להיות ראוי לכל הברכות הכתובות בתורה.

צריך להיות צעקה אמיתית ממעמקי הלב

אאזמו"ר זיע"א היה מרגלא בפומיה משמיה דהרה"ק מלובלין זיע"א כי מי שזועק בליל הסדר בתיבות ונצעק אל ד' יכול לפעול כל אשר נצרך לו, והנה אנו יודעים שכמה פעמים התפלל אדם אל השי"ת בשעה שזעק תיבות אלו, ולא נענה בתפילתו, ויפלא האיך יהיה כדבר הזה, והרי הוא הבטחת הרה"ק מלובלין, אלא נראה כי יש פעמים שאדם נדמה לו שהוא שואל וזועק באמת אל השי"ת באמת מתוככי לבו והוא בכוונה עצומה, אמנם כאשר ישם מול עיניו אם חס ושלום רודף אדם אחריו להזיקו בנפשו, והוא בורח ממנו וזועק ומפלל אל ד' שיצילהו מידי, האם אפשר לדמות התפילה שהתפלל לצעקה זו, אלא שמה שמתפלל אל השי"ת לא היה אכן ממעמקי הלב, וזאת כי בעת יושבו על הסדר לבוש בגדי חג, חושב שאין המצב גרוע כל כך, או מפני שמתבייש מסובביו, אמנם האמת אינו כן - וכל אחד יש לו לחשב חשבונו של עולם כמה פעמים היה לו במשך השנה חסדים נסתרים הנראים לעין בשר כדברים רעים, והיה מסכים לעשות כל שביכולתו להפוך עולם ומלואו, לראות את החסדים בנגלה, ואם היה יודע מזה בשעת תפילת נעילה בשנה העצלי"ט היה כל התפילה נראה אחרת. ובכן עתה הוא עת ההכרעה על כל השנה אם חס ושלום יבואו רגעים שנצטרך לצעוק ולזעוק מגודל הצרה, או עתה מה לכם נרדמים קום קראו אל אלוקיכם, אולי יתעשת האלוקים לנו ולא נאבה, כי בשעות אלו רגע בתפילתו חיים ברצונו, ועתה בערב ילין בכי בתפילה ולבוקר רנה, ובזכות התפילות כי יינטו צללי ערב ביום קדוש זה, יהיה השנה הבאה עלינו לטובה שנת גאולה וישועה בביאת גואלנו בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

יום הכיפורים
דברי התעוררות
לפני תפילת נעילה

כל עבודתנו עד עתה, בחודש אלול ועשרת ימי תשובה נחתמים בשעה של תפילת נעילה

דברים טובים שיכולים להתקיים רק חסר 'חתימה', כל אשר לאיש יתן בעד נפשו. ובפרט שהמערכה כבר בסופו, כאשר בואר בזה"ק (רעיא מהימנא פרשת אמור דף ק:) 'כדין וישב ביום ההוא עשו לדרכו (בראשית לג טז), אימתי בשעת נעילה, והא אתפרש מעמא קדישא וקודשא בריך הוא שביק לחוביהון וכפר עלייהו' ע"כ, (- תרגום: מתי בשעת נעילה, שהרי נפרד מן העם הקדוש. והקדוש ברוך הוא עוזב את חסאיהם ומכפר עליהם). וכיון שכן הוא פני הדברים - מי איש פתי לשמוע לקול היצר המתחזק להחליש האדם, ואדרבה צריך להיות להיפך.

על כן אנא ממכם בגשתנו מול הקודש בעת נעילת השער, אזי עורו נא התעוררו נא חולו נא פני מלך גדול רם ונשא, ובשעות אלו תתגברו בכל הכוחות ולא תגורו מפני איש ומה יאמרו הבריות, כי כפי ההתגברות שיש בשעה זו כך מכריעים את כוחות הרע ונדבקים בטוב. וכן איתא בשל"ה הקדוש (חולין נר מצוה אות נד) וז"ל 'הנה, תכלית השנה היא עשרת ימי תשובה, ותכלית עשרת ימי תשובה הוא יום כפור, ותכלית יום כפור הוא תפילת נעילה ואז יום כפורים, כי יום כפורים מכפר בסופו' עכ"ל.

אחיי ורעיי אנו עומדים כעת לפני תפילת נעילה, ואין העת להאריך בדברים, אמנם יש לתת לב להבין כי בשעה זו ורגעים ספורים אלו, הם הם המכריעים את גורלנו, וכל עבודתינו שעבדנו בכל חודש אלול, סליחות, בימי ראש השנה, עשרת ימי תשובה, וכל התפילות ביום הכיפורים - הכל נחתם בשעה זו. ומשל למה הדבר דומה לאדם שהלך לחנות והעמיס את עגלתו בכל טוב הנצרך לו, אמנם אף שמתהלך בחנות עם כל המוצרים עדיין אינם שלו, ורק בסופו כאשר משלם עליהם יכול להשתמש בהם והרי הם שלו. והנמשל אמור אלינו ברגעים אלו, כמו כן כאשר אנו עומדים במשפט לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה מה יעלה בגורל של כל אחד ואחד בכל השנה, התכוננו לקראת המשפט - בקשנו להקב"ה שיברך אותנו בשנה טובה ומבורכת, ואכן שבנו אליו בתושבה והתחרטנו על חטאותינו בימי חודש אלול, בקשנו סליחתנו בימי הסליחות, המלכנו את הקב"ה עלינו בימי ראש השנה, ואכן אנו מקווים כי הקב"ה כתב דברים טובים שיתקיים בנו, אמנם עדיין חסר החתימה, ואם אינו חתום עדיין אינו שלנו, וכאשר ישם זאת האדם מול עיניו שיש לו הרבה

פרשת בראשית

סעודת רעוא דרעון

בענין חשיבות כח הבחירה שבשביליה שינה הקב"ה את הנהגת בריאת העולם

בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ. פירש"י (ד"ה ברא) וז"ל 'ברא אלוקים - ולא אמר ברא ד', שבתחלה עלה במחשבה לבראתו במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים, הקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין, היינו דכתיב (להלן ב ד) ביום עשות ד' אלהים ארץ ושמים' עכ"ל. ומקורו במדרש (בר"ר פ"א א).

האיך אפשר לומר אצל הקב"ה כביכול שעלה במחשבה לעשות דבר מסויים ונתחדש לו דבר לאחריו

ההקושיא בזה ידוע (עיין בדרשות הרא"ש דרוש שבת שובה סג, מאור עיניים פרשת לך לך ד"ה ובמדרש, אוהב ישראל פרשת פנחס ד"ה ועל פי, ערבי נחל תקסג ד"ה ברא אלוקים, קדושת לוי ליקוטים ד"ה להבין מה, חיד"א בספרו ראש דוד ד"ה ומן האמור, קובץ אמרי קודש בראשית, פרשת וירא עמ' קצא), כי אי אפשר לומר שהכונה כפשוטו, שלא יעלה על הדעת לומר על הקב"ה כביכול שיהיה טעות, שעלה במחשבה לעשות דבר מסויים, ונתחדש לו לאחריו שאין נכון וראוי לעשות כן, והרי 'לא איש קל ויכזב וכן אדם ויתנחם, ההוא אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנה' (במדרש כג ט).

עוד יש לדייק כי איתא בזה"ק (שמות, פרשת תרומה דף קסא.) 'קודשא בריך הוא באסתכלותא דאורייתא ברא עלמא' ע"כ, (- תרגום: הקב"ה בהסתכלותו בתורה ברא את העולם). ועל התורה"ק אמרו בגמרא (זבחים דף קסז.) 'שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם' ע"כ, וכיון שהסתכל באורייתא הרי ראה שם האיך יש לבראו העולם ובאיזה מדה יש להנהיג בו, וכבר נכרע ההכרעה בהנהגת העולם תתקע"ד דורות לפני בריאתו. עוד יש לדייק מה שאיתא עלה במחשבה תחילה, ולא כתוב קודם, משמע כי בשעת הבריאה ממש היה עדיין בחינת עלה במחשבה לבראתו במדת הדין, וכן הוא בפסוק שנאמר 'בראשית ברא אלוקים' שבראשית הבריאה היה עדיין אלוקים, ורק אח"כ 'הקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין'. עוד יש לעיין מה שכתוב 'הקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין', מדוע היה צריך רק לשתף אותו למדת הדין, ולא עשה מדת הרחמים לבד.

על פי מדת הדין אינו שייך למציאות דבר רע בעולם

ונראה כי הטעם שאצל הקב"ה עלה במחשבה תחילה לבראתו במדת הדין, הוא כי אוהב מדה זו וכמו שנאמר (ישעיה סא ח) אני ד' אוהב ומשפט, וכן אומרים כל יום

וכו' עכ"ל. נמצא כי אם הקב"ה היה מנהיג את העולם במדת הדין, ולא היו יכולים האנשים לחטוא, לא היה שייך לתת להם לעתיד שכר על מעשיהם הטובים והדרכים הנכונות שהלכו בהם, כי לא היה זה מחמת כח הבחירה שבחרו בטוב, אלא כי כן גזר הקל על האדם להיות צדיק, וכמו שנתבאר בדברי הרמב"ם. על כן היה צריך להקדים לזה כח הבחירה, וכיון שאינו יכול להיות המציאות של הרע במדת הדין, שיתף בה מדת הרחמים, וזה הענין ראה הקב"ה שאין העולם מתקיים היינו שתכלית העולם אינו יכול להתקיים כאשר יש רק מדת הדין, שהרי אינו שייך לבחור בין טוב לרע, על כן הקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין.

ועל פי דברנו מיושב שפיר מה שנתקשו במפרשים, האיך אפשר לומר כי הקב"ה עלה במחשבה, וכביכול נתחרט אחר שראה שאין העולם מתקיים, כי אין הכוונה שהיה עצה מסויימת, ונתחרט ממנו, אלא פירושו כי יש את תכלית המבוקש בבריאת העולם שיהיה מתקיים בבחינת מדת הדין, וזהו בתחלה עלה במחשבה לבראתו במדת הדין היינו שלא יהיה שום מציאות של רע, אך כדי ליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם, אי אפשר רק בשיתוף מדת הרחמים שיהיה בו כח הבחירה לבחור בטוב ולא ברע, על כן הקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין, ומה שלא השאיר רק מדת הרחמים, כי אדרבה תכלית המבוקש הוא שיתקיים במדת הדין, שלא יהיה כח שליטה לכוחות הרע כלל.

כל הברואים שנבראו לפני אדם הראשון אין להם כח הבחירה

על דרך זה ומתיישב נמי מה שנאמר בראשית ברא אלוקים, שמשמעו שבשעת הבריאה ממש עדיין ברא הקב"ה את העולם במדת הדין, וכפי שדייקו בלשון עלה במחשבה 'תחילה', אך הענין הוא כי עד בריאת האדם ביום השישי עדיין לא היה צריך למדת הרחמים לתת לבריאה את כח הבחירה, על כן תחילת הבריאה היה עדיין במדת הדין שלא יהיה שייך אצלם מציאות הרע כלל, וכן אנו רואים כי כל שאר הברואים שנבראו לפני האדם כגון האור וחושך, שמים וארץ, עצים וכל הדשאים, שמש וירח, זבובים רמש דגי הים בהמות והחיות, אין להם בחירה ואינם עוברים את רצון השיי"ת, והוא כנ"ל כי בריאתם היתה במדת הדין, ורק ביום השישי בין השמשות כאשר ברא את האדם שיתף בה מדת הרחמים, למדת הדין, שיהא בו גם את כח מדת הדין לדחות הרע, וגם שיהיה קיום לרע מכח מדת הרחמים, ועל כן לא ברא אותו רק במדת הרחמים, כדי שיוכל להשכיל בדעתו כי מצד הדין אין מציאות רע בעולם.

בתפילה מלך אוהב צדקה ומשפט, וכמקרא שכתוב (משלי כט ד) מלך במשפט יעמיד ארץ. והביאור בזה מדוע הקב"ה שהוא תכלית הטוב אכן אוהב משפט, היינו לפי שהקב"ה מחיה את עולמו בכל עת - ומחדש בטובו בכל רגע תמיד מעשה בראשית, ואם הקב"ה מנהיג את העולם במדת הדין, נמצא כי לא יכול להיעשות שום מעשה רע בעולם, כי מצד הדין אין שום זכות קיום למציאות של דבר רע שהוא נגד רצון השיי"ת, נמצא כי כאשר העולם מתנהג במדת הדין לא שייך מציאות רע כלל, שהרי כל מציאות הרע אינו מן הדין, והיה העולם מתוקן בתכלית הטוב, (ענין זה מבואר בכמה ספ"ק, וביתר ביאור כתבו בעל הנהגות משפט בספרו נחלת יעקב בראשית ב יט, עה"פ ויבא אל האדם, בסוף המאמר, עיין שם).

כדי שיוכל לתת שכר לבריותיו צריך להקדים כח הבחירה

וזהו הכוונה בתחלה עלה במחשבה לבראתו במדת הדין לפי שאכן זה הוא תכלית הבריאה שיהיה כולו טוב, אך כיון שברא הקב"ה את עולמו להטיב עם בריותיו, ולתת להם שכר על המצוות שעושים, כבר כתב בענין השכר והעונש הרמב"ם (הלכות תשובה פרק ה הלכה ד) וז"ל 'אילו הקל היה גזור על האדם להיות צדיק או רשע וכו', מה מקום היה לכל התורה כולה, ובאי זה דין ואיזה משפט נפרע מן הרשע, או משלם שכר לצדיק, השופט כל הארץ לא יעשה משפט

אכן אנחנו קבלנו את התורה"ק בימי חג השבועות, אמנם אף אם חס ושלום היה לאחד חסר ברצון וכח הבחירה, עתה ביום שמחת תורה וודאי היה זה כחשק וברצון גדול, וכל אחד גמר בלבו לקבלו מאהבה, ואפשר שלכן מתחילים אחר שמחת תורה מבראשית להורות לנו כי כל אחד יכול להתחיל עכשיו מחדש

המלאכים מתקנאים בבני ישראל לפי שיש להם כח הבחירה

שינוי בבריאת העולם ושינתה בהנהגתו מדת הרחמים, ואינו כפי רצון הקב"ה לעשותו כולו במדת הדין, יש לומר כי כל מה שאנו רואים בסדר הבריאה שהיה שינויים הוא מחמת הטעם הנ"ל. ובהקדם מה שהאריך הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק ה הלכה ה) לבאר ענין הבחירה של האדם וידיעתו של הקב"ה, וז"ל שמא תאמר והלא הקדוש ברוך הוא יודע כל מה שיהיה וקודם שיהיה ידע שזה יהיה צדיק או רשע או לא ידע, אם ידע שהוא יהיה צדיק אי אפשר שלא יהיה צדיק ואם תאמר שידע שיהיה צדיק ואפשר שיהיה רשע הרי לא ידע הדבר על בוריו, דע שתשובת שאלה זו ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים וכו', ואין דעתו של אדם יכולה להשיג דבר זה על בוריו וכו', אבל נדע בלא ספק שמעשה האדם ביד האדם ואין הקדוש ברוך הוא מושכו ולא גוזר עליו לעשות כך וכו', וזה הוא העיקר שכל דברי הנבואה תלויין בו עכ"ל. והיינו כי בכח הבחירה הניתנת ביד האדם, יש לו בזה כח לעשות מעשים חדשים שלא היו צריכים להיעשות כך בשעת בריאת העולם, ועל כן בבחירתו יכול להיות צדיק או רשע, ועל פי זה מובן מה שנראה בחומוש בראשית כמה עניינים ששינה הקב"ה בבריאת העולם, אשר כל אחד מוקשה בעיניו מה היה בתחילה ומה נתחדש שיש צורך בשינוי, ולפי הנ"ל הכל תלוי בבחירתו של בני האדם ובמעשיהם.

וכמו שמצינו: א. שילוח אדם הראשון מגן עדן, היה מחמת בחירתו שאכל מעץ הדעת, ועל כן נאמר (ג כב-כג) 'הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע, מחמת שחטא ואכל מעץ הדעת ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים, ואכל וחי לעלם ולא יהיה שייך בחירה אצלו. לכן שינה הקב"ה ממה ששם את האדם אשר יצר בגן עדן וישלחוהו ד' אלוקים מגן עדן לעבד את האדמה אשר לקח משם. ב. מה שאמר הקב"ה והיו ימיו מאה ועשרים שנה, היה מחמת מעשיהם הרעים של בני האדם, ועל כן נאמר שם (א ו) ויאמר ד' לא ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשר ועל כן אינם יכולים לעמוד מול הנסיונות, מכיון שכך אני אשנה את הבריאת העולם והיו ימיו מאה ועשרים שנה. ג. מה שחילק לכמה שפות היו מחמת העיר והמגדל שבנו בני האדם, ואכן נאמר שם (א ו-ח) הן עם אחד ושפה אחת לכולם כפי זה החלם לעשות, אשר חוטאים לפני, על כן צריך לשנות סדרי בראשית ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות. לפיכך הבה נרדה ונבלה שם שפתם, אשר לא ישמעו איש שפת רעהו. ויפץ ד' אותם משם על פני כל הארץ.

את התורה"ק בימי חג השבועות, אמנם אף אם חס ושלום היה לאחד חסר ברצון וכח הבחירה עתה ביום שמחת תורה וודאי היה זה בחשק וברצון גדול, וכל אחד גמר בלבו לקבלו מאהבה, ואפשר שלכן מתחילים אחר שמחת תורה מבראשית להורות לנו כי כל אחד יכול להתחיל עכשיו מחדש, ובזכות זה נזכה לביאת משיח צדקינו • במהרה בימינו, אמן.

כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא, אמר רבא אף על פי כן הדור קבלוה בימי אחשוורוש ע"כ. הרי לנו כי כיון שהיה חסר בבחירתם של כלל ישראל, לפי שהיה באונס, אזי מכאן מודעא רבה לאורייתא. וצריך לחזור ולקבל התורה מאהבה, ולדידן נמי הדברים אמורים שאכן אנחנו קבלנו

בשמחת תורה כל אחד מתוך שמחתו זוכה לבחור מעצמו ומקבל עליו את התורה – ומיד לאחריו מתחילים את התורה

ובענין כח הבחירה חזינן במה שאמר בגמרא (שבת דף פח.) ויתיצבו בתחתית ההר, אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר

ויש ליישב על פי דרך זה במה דאיתא בגמרא (שבת דף טו.) שאמר משה למלאכים 'כלום קנאה יש ביניכם', וכן איתא במדרש ויקר"ר (פ"ט ט) 'העליונים שאין להם לא קנאה ולא שנאה וכו', וכן הוא במדרש שיר השירים רבה (פ"ח טו) 'בר קפרא אמר למה קרא למלאכי השרת חברים לפי שאין ביניהם איבה וקנאה ושנאה ותחרות ומינות ופלוגת דברים' ע"כ. (ובגמרא חגיגה דף טו. - גמירא דלמעלה לא הוי לא ישיבה ולא תחרות) והקשו ה"ט"ז בספרו דברי דוד על התורה (ד"ה ויתקנאו בו) והגרעק"א בגליון הש"ס (שם) על פי מה שכתב רש"י בפרשתן על הפסוק נעשה אדם, וז"ל 'ענותותו של הקדוש ברוך הוא למדנו מכאן, לפי שהאדם בדמות המלאכים ויתקנאו בו לפיכך נמלך בהם' עכ"ל, הרי שיש אצל המלאכים קנאה. וכן הקשו המפרשים דבענין מה שכתוב ביעקב (בראשית כח יב) והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו איתא בגמרא (חולין דף צא.), 'תנא עולין ומסתכלין בדיוקנו של מעלה, ויורדין ומסתכלין בדיוקנו של מטה, בעו לסכוניה, מיד והנה ה' נצב עליו' ע"כ, ופירש רש"י (ד"ה בעו) 'בעו לסכוניה, מחמת קנאה' עכ"ל, הרי דשייך קנאה. וכן קשה ממה שהביאו התוספות (ברכות ג. ד"ה ועונין היא) וז"ל 'אומרים העולם, לכך אומרים קדיש בלשון ארמית, לפי שתפלה נאה ושבח גדול הוא, על כן נתקן בלשון תרגום, שלא יבינו המלאכים ויהיו מתקנאין בנו' עכ"ל, הרי דשייך קנאה אצלם.

ונראה כי על פי הנ"ל אפשר לומר כי מה שאמרו שאינם מתקנאים היינו בכל הבריאה חוץ מהאדם, אמנם אצל בני האדם אשר קבלו את כח הבחירה, ובראם הקב"ה במדת הדין בשיתוף מדת הרחמים, מתקנאים בו המלאכים, שבידו לבחור בטוב ולעשות נחת רוח כלפי מעלה, שמדת הבחירה לא ניתנה אלא לקרצני חומר האנשים, ובצלם אלוקים עשה את האדם להיות כאחד ממנו לדעת טוב ורע. והוא כדברי ה"ט"ז בספרו דברי דוד (שם) וז"ל ולי נראה דלא קשה מידי דודאי בין המלאכים עצמם אין קנאה בין זה לזה אפילו במי שיש לו מעלה יתירה אין האחרים מקנאים בו, אבל באינו מינם, כגון מין האדם והוא בדמות שלהם, ודאי כלל מין המלאכים מתקנאים במין האדם באם רואין שיש להם מעלה כמותם והוא קרוץ מחומר עכ"ל.

כל מה שאנו רואים ששינה הקב"ה את ההנהגה בבריאת העולם היה מחמת בחירה רעה שבחרו בו בני האדם

עוד יש לומר ולבאר על פי מה שנתבאר שכיון שראה הקב"ה שצריך לתת את כח הבחירה לבני האדם, לכן היה